

Vurdering af de 17 anbefalinger i forhold til igangværende eller planlagte initiativer i Varde Kommune

Notatet er udarbejdet i samarbejde med Plan og Vækst. Der er indhentet input til notatet fra følgende enheder: ProVarde, Borgercentret (kørselskontoret), Jobcentret, Ældreområdet, Naturcentret og Ejendomscentret.

1. Strategisk planlægning af kommunens landområder og landsbyer

Udvalget anbefaler, at der i planloven indarbejdes en forpligtelse for kommunerne til i kommuneplanlægningen at foretage en strategisk planlægning for kommunens landsbyer og landområder.

Varde Kommune forholder sig i forbindelse med arbejdet med kommuneplanen løbende til strategisk planlægning for kommunens landsbyer og mulighederne i det åbne land/landområderne.

Konkret blev dette senest koblet med revisionen af kommunens planhæfter, hvor projektidéer fra udviklingsplanerne for de enkelte byer og landsbyer blev inkluderet i revisionen. Her blev der taget stilling til, hvordan man med ændringer i kommuneplanrammerne kunne understøtte mulighederne for, at de lokale kræfter kunne gennemføre deres projekter.

Derudover arbejdes der med områdeplaner, der sætter fokus på, hvordan man forestiller sig, at et specifikt område i en by kan udvikle sig. I den henseende arbejdes der i 2018 med områdeplaner i byerne Oksbøl og Agerbæk.

Anbefalingen kobler sig også til Varde Kommunes Strategiplan for Bosætning i landområder (På Forkant Kampagnen 2017), som blev godkendt i marts 2017. Strategiplanen havde som mål at sikre den langsigtede retning for udvikling af landdistrikter generelt og konkret for et projektområde ved Outrup-Henne (som eksempel). Derudover skulle den fungere som et politiske prioriteringsværktøj og som input til en kommende planstrategi og kommuneplanrevisionerne, som er nævnt ovenfor.

Forvaltningen vurderer således, at Varde Kommune allerede har initiativer i gang, hvor der foretages en strategisk planlægning for kommunens landsbyer og landområder.

2. Vurdering af de enkelte landsbyer og landområder med henblik på at sikre en differentieret og målrettet udvikling

Udvalget anbefaler, at kommunerne forpligtes til i dialog med lokalsamfundet at foretage en vurdering af de enkelte landområder eller landsbyers tilstand, udfordringer og muligheder med henblik på at sikre en differentieret og målrettet udvikling af de enkelte landsbyer og landområder.

I regi af FUR (Det fælles udviklingsråd) og UR (De lokale udviklingsråd) er der skabt et system for dialog med lokalsamfundene. Udviklingsrådene har mange forskellige opgaver - alle med samme mål: At udvikle lokalområderne på god og spændende vis og derigennem styrke hele kommunen.

Udviklingsrådene samarbejder med Varde Kommune, som har valgt at give dem officiel status som høringsberettigede i lokale anliggender, ligesom de formelt er involveret i den kommunale planstrategi i Varde Kommune.

Udviklingsrådene deltager i forårsmøde med Byrådet, i efterårsmøde med udvalget for Økonomi og Erhverv, samt i kvartalsvise møder med lokalsamfundskonsulenten.

Derudover arbejdes der lokalt med udviklingsplaner, som er byernes samlede plan for udvikling af deres lokalområde/lokale by. Udviklingsplanerne udarbejdes oftest i samarbejde med lokale styregrupper og på baggrund af workshops i byerne, hvor der oftest er mellem 50 og 100 deltagere/borgere.

Det er derudover besluttet, at der årligt arbejdes på ca. 2 områdeplaner, som også nævnt under punkt 1, der sætter fokus på udviklingsmulighederne i specifikke byområder.

Anbefalingen knytter sig også til ambitionen i Byrådsgrundlaget 2018-2021 om, at "aktive borgere tegner deres områdes fremtid og driver udviklingen i samarbejde med kommunen".

3. Særlig indsats i udpegede rekonstruktionsområder

Udvalget anbefaler, at der i områder med betydelige udfordringer (kommunalt udpegede rekonstruktionsområder) skal være adgang til et katalog af særlige indsatser, der skal understøtte den løbende omstilling til et område med andre kvaliteter end bosætning og erhvervsvirksomheder, når der foreligger en rekonstruktionsplan med målsætninger for områdets udvikling.

Ingen kendt indsats.

4. Styrket indsats til nedrivning og istandsættelse af boligmassen

Udvalget anbefaler, at Pulje til landsbyfornyelse forlænges og forøges fra 2019 til minimum 330 mio. kr. årligt i en ti-årig periode, og at der i første halvdel af denne periode foretages en ny behovsvurdering med henblik på eventuel yderligere finansiering og tilpasset anvendelse af puljen.

Varde Kommune har i 2018 afsat 1,9 mio. kr. til landsbyfornyelse. Derudover kan Varde Kommune indhente 1.05 mio. kr. i statslig refusion, hvormed der er sammenlagt 2,95 mio. kr. til landsbyfornyelse i Varde Kommune i 2018. Beløbet er fra politisk side primært øremærket til nedrivning af faldefærdige ejendomme. Forvaltningen vurderer, at ordningen er med til at skabe værdi for kommunerne og ser gerne en fortsættelse af Puljen til landsbyfornyelse i årrækken foreslået i rapporten. Om puljens størrelse bør øges afhænger af refusionsprocenten og muligheder for kommunal medfinansiering (om kommunerne kan afsætte flere midler).

5. BoligJobordningen udvides til at omfatte nedrivning i landzone

Udvalget anbefaler, at regeringen udvider BoligJobordningen til også at omfatte lønomkostninger til nedrivning af boliger beliggende i landzone.

Anbefalingen er ikke umiddelbart en del af Varde Kommunes beslutningskompetence, men forslaget kunne skabe et øget incitament til, at ejer/nedriver deler omkostningerne ved nedrivning, f.eks. 50% ejer/nedriver og 50% kommune. Varde Kommunes foretrækker dog ofte selv at stå for nedrivningerne, da det i højere grad sikrer, at affald bortskaffes efter forskrifterne, samt at kompetencen til nedrivningen er til stede.

6. Nye finansieringsformer til at tilpasse bygningsmassen

Udvalget anbefaler, at der nedsættes et ekspertudvalg med kendskab til finansiering og landsbyernes særlige behov for modernisering af boligmassen med henblik på at udvikle en model

for privat finansiering i kombination med offentlig og/eller filantropisk tilskud til renoverings-, sanerings- og ombygningsopgaver samt eventuel nedrivning i landsbyer og landdistrikter.

Der er ingen kendt indsats, men indholdet i anbefalingen er potentielt interessant at få belyst. Der er også i Varde Kommune eksempler på nedrivninger, som er kommet af borgerforeningers eller lokale filantropers forhandlinger med ejere og derefter med 50-60% medfinansiering fra landsbyfornyelsespuljen. Forslaget ligger i forlængelse mulighederne oplyst i landsbyfornyelsespuljen.

7. Mulighed for at omplacere boliger i det åbne land

Udvalget anbefaler, at der nedsættes en tværministeriel arbejdsgruppe med henblik på at udarbejde en model for omplacering af boliger i det åbne land, fx med mulighed for oprettelse af nedrivningsfonde på kommuneniveau. Hensigten med ordningen skal være, at der på sigt bliver færre, men bedre boliger i det åbne land.

I forbindelse med udarbejdelsen af en ny planstrategi arbejdes der med det nye koncept i Planloven, omdannelseslandsbyer. Der kan i hver planperiode udpeges to omdannelseslandsbyer, hvor det i disse byer i højere grad bliver muligt at omplacere boliger, hvilket kan medvirke til at ændre byens struktur, udtryk og attraktivitet. Det er i dag i højere grad problematisk at omplacere boliger i det åbne land. Det vil derfor være interessant, hvilke muligheder en tværministeriel arbejdsgruppe kan pege på i forhold til at skabe mulighed for ændringer i det åbne land, således at der kan sikres bedre boliger i det åbne land.

8. Et tilpasset og mere varieret boligudbud

Udvalget anbefaler, at kommunerne i dialog med lokalsamfundet vurderer boligbehovet i kommunens landsbyer og understøtter en tilpasning af udbuddet til den aktuelle efterspørgsel, herunder ved at understøtte etablering af et varieret udbud af leje- og andelsboliger for bl.a. familier og ældre i landsbyerne.

Spørgsmålet om leje- og andelsboliger bliver løbende bragt op til politisk overvejelse. Senest har der i starten af maj været afholdt seminar for/med Byrådet i forhold til, om der skulle afsættes flere midler til almene lejeboliger i kommunens byer. Der er meget få ledige almene lejeboliger i kommunen, men der foreligger ikke umiddelbart en analyse omkring behovet for yderligere almene lejeboliger. Det er dog et tilbagevendende tema i udviklingsrådene, at man her finder, at der mangler lejeboliger i byerne. I forhold til kommune- og lokalplanlægning, så forsøger man at imødekomme konjunkturafhængigt byggeri ved at sikre mulighed for både at kunne opføre åben-lavt (almindelige parcelhuse) og tæt-lavt (dobbelthuse, rækkehuse osv.) boligbyggeri. Alt efter konjunktur vil det ene eller det andet blive foretrukket, og derudover peger en del undersøgelser og fremskrivninger på en øget fremtidig tendens til mindre etageboliger og tæt-lave boligformer.

Anbefalingen kobler sig også til Varde Kommunes strategiplan for bosætning i landområder (På forkant kampagnen 2017), herunder strategiplanens indsats 3: Vi styrker mulighederne for at bo attraktivt og naturbynært på landet.

Ligeledes er der en sammenhæng mellem anbefalingen og byrådsgrundlaget 2018-2021, hvor der er fokus på, at borgere driver udviklingen i samarbejde med kommunen og på at pudse fjerene for nuværende og kommende borgere.

9. Øget tilgængelighed til landskab og natur

Udvalget anbefaler, at kommunerne i deres fysiske planlægning er opmærksomme på i dialog med lodsejerne at fastholde og om muligt øge tilgængeligheden til landskab og natur som en særlig attraktion og bosætningsmotiv i landsbyerne.

Kommunens vision Vi i naturen understøtter, at kommunen har et fokus på naturen som en særlig attraktion og bosætningsmotiv i landsbyerne. Derudover kobler anbefalingen sig til bl.a. kommunens Strategiplan for bosætning i landområder, herunder indsats 1: Vi styrker den naturaktive infrastruktur. Ligeledes er der fokus på landskab og natur som en særlig attraktion og bosætningsmotiv i byrådsgrundlaget, hvor det fremgår, at "vi markedsfører ro, natur og blæst"...

Kommuneplanen indeholder bestemmelser om, at der skal være fokus på adgang til naturen i Varde Kommune. Dette ses både i forhold til indretning af boligområder, i forhold til sundhedsaspektet og i forhold til turismen. Derudover vurderes det pt. at være op til den lokale dialog i nærområdet.

Der foregår løbende en dialog med lodsejerne. Ofte sker dialogen på baggrund af lokalt forarbejde og opstart på dialog f.eks. i forbindelse med projekter fra de lokale udviklingsplaner. Der er i den henseende, i Naturpolitikken fra 2017, blandt andet sat fokus på oplevelsen og benyttelsen af naturen, og herunder også arbejdet med indsatsområdet "Etablering af vandre- og cykelstier".

10. En mere langsigtet planlægning af de nære offentlige servicetilbud

Udvalget anbefaler, at kommunerne i højere grad planlægger for en langsigtet udvikling i de nære offentlige servicetilbud, så der skabes forudsigelighed og sikkerhed om det fremtidige serviceniveau hos beboere og tilflyttere.

Varde Kommune arbejder på, at der for de mindste landsbyer skabes landsbyklynger, således at de nære offentlig servicetilbud findes tættest muligt ved borgere i de tyndtbefolkede områder. Nogle services vil alene være i en af flere byer, mens andre forefindes i den nærmeste centerby. Dette er i tråd med byrådsgrundlaget 2018-2021 og ambitionen om, at "den hele kommune er tæt på borgerne".

11. Nye kollektive trafikløsninger

Udvalget anbefaler, at stat og kommuner arbejder for en kollektiv trafikplanlægning, der sikrer tilfredsstillende forbindelser i landsbyerne og for fremtiden arbejder med at inddrage private og offentlige aktører i transportløsningerne.

Varde Kommune har i Kommuneplan 2017 indikeret, at man i henhold til samarbejdet i Storbyregion Esbjerg arbejder med nærbanen Ribe-Esbjerg-Varde-Oksbøl-(Nørre Nebel), hvor kortere køretider og højere frekvens anses for effektivt at kunne flytte mange pendlere mellem de tættest bebyggede dele af storbyregionen. I den forbindelse holdes der øje med Alslev som potentielt fremtidigt stop på banestrækningen, da befolkningsudviklingen peger i retning af, at dette kunne blive en mulighed. Derudover er en del af kommunens byer forbundet via togstrækning Varde-Ølgod-Skjern. Der er derfor i højere grad tale om en udfordring med den kollektive trafik i den østlige del af kommunen.

Varde Kommune har gode cykelsti-forbindelser, som specielt i den vestlige del af kommunen er godt bundet sammen. Sammenhængen mellem byerne er igen i højere grad en udfordring i den østlige del af kommunen.

Derudover kan der være problematikker med den kollektive trafikplanlægning på tværs af kommuner og regioner, som bør behandles. Som eksempel kan nævnes, at det for lokale borgere i den nordlige del af Varde Kommune kan være svært at tilgå uddannelser i Skjern/Tarm området, da busforbindelser mellem Region Syd og Region Midt ikke er prioriteret.

Tidligere var der et mere fintmasket net af busruter i kommunen. Det viste sig imidlertid at passagertallet på ruterne var meget lille når man så bort fra transport af elever til og fra skole. Man besluttede derfor at nedlægge en række af de meget omkostningstunge busruter og erstatte med lukket transport. En løsning som også andre kommuner har valgt i områder uden stor pendlertrafik.

En erstatning for busser i fast rute kunne være at indgå en aftale omkring Sydtrafiks Flexrute-produkt. Flexrute er, i modsætning til flextur, kørsel i en fast rute, men på individuelt fastlagt tidspunkt og kun når der er kunder til ruten. Borgeren bestiller sin transport senest 2 timer før der skal køres, og prisen for borgeren svarer til en enkeltbillet på almindelig kollektiv transport. I Flexrute opnår man kørsel efter fast rute, men størrelsen af køretøj og antallet af afgang er tilpasset behovet.

Vi kender ikke kommunens pris for Flex-rute – dette er først muligt at få oplyst, når kommunen ved hvilken rute, man ønsker at tilbyde løsningen på.

Forvaltningen vurderer på den baggrund, at Varde Kommune allerede i dag arbejder for en kollektiv trafikplanlægning, der sikrer tilfredsstillende forbindelser i landsbyerne i fremtiden.

12. Samlokalisering af faciliteter og aktiviteter

Udvalget anbefaler, at de enkelte lokalsamfund i højere grad udnytter fordele ved at sammentænke og dele fælles faciliteter, forenings- og fritidsaktiviteter, offentlig og privat service, forsyning mv.

Der findes i Varde Kommune flere gode eksempler på denne tilgang. Samarbejdet omkring Mejls, Orten og Tinghøj er et nuværende velfungerende eksempel på denne samlokalisering. Derudover er der eksemplet fra gl. Helle Kommune, hvor man byerne imellem blandt andet blev enige om samarbejdet omkring Helle Hallen.

Senest har der i 2017/18 været arbejdet med en strategiplan omfattende byerne Kvong, Lunde og Lydum, som skulle sætte fokus på de fælles udviklings- og samarbejds muligheder. Der afventes en evaluering af arbejdet med strategiplanen i forhold til om denne kunne afstedkomme et eller flere landsbyklynge samarbejder.

I Varde Kommunes ejendomsstrategi er visionen, at Varde Kommune skal have en effektiv bygningsmasse, der i videst muligt omfang er multifunktionel og udnyttet optimalt. Heri ligger, at de kommunale bygninger skal kunne understøtte flere funktioner, og at den kommunale bygningsmasse skal optimeres ved at rykke flere kommunale funktioner sammen på færre kvadratmeter. F.eks. flyttes folkebiblioteket og øvrige funktioner, der i dag er i Nr. Nebel Kulturhus, ind på Nørre Nebel skole i forbindelse med ombygning og renovering af skolen.

13. Bedre digital infrastruktur

Udvalget anbefaler, at staten fortsat arbejder for at sikre mobildækning og udrulle bredbånd for at fremtidssikre erhverv og bosætning i landdistrikterne.

Der er umiddelbart en god digital infrastruktur i Varde Kommune, grundet blandt andet SEs arbejde med fiberbredbånd. Der arbejdes derudover på at fremskynde processen med at få det mobile rejsehold til at forholde sig til eventuelle områder med mangelfuld digital infrastruktur, samt en kapacitetsudvidelse ved vestkysten, da der potentielt set kan ventes udfordringer med kapaciteten på mobilnettet, såfremt de tyske mobilvaner udvikler sig som de danske.

14. Erhvervsudvikling med fokus på stedbundne potentialer

Udvalget anbefaler, at kommunernes erhvervsfremme og erhvervsudvikling i særlig grad har fokus på landsbyernes eksisterende faciliteter og stedbundne potentialer.

Forvaltningen vurderer, at anbefalingen stemmer godt overens med hvad, der allerede bliver gjort eller er planer om at gøre i Varde kommune.

Blandt andet kobler anbefalingen sig til den strategiplan for bosætning i landområder, som blev godkendt i marts 2017, herunder indsats 2: Vi dyrker landbrugsturisme, natur- og fødevareroplevelserne. Strategien er, kort refereret, udarbejdet med det overordnede mål at fremme bosætning i lokalsamfund i kommunens landområder ved at styrke værdikæderne mellem landbrugs- og turismeerhvervene og kobling til den udenlandske arbejdskraft som ressource.

Byrådsgrundlaget 2018-2021 afspejler også, at Varde Kommuner har fokus på de stedbundne potentialer, idet det heraf fremgår, at "vi markedsfører ro, natur, blæst og vestjyder" samt, at "vi ser land og by som en helhed og en fælles styrke".

Varde kommune sætter også med visionen Vi i naturen fokus på stedbundne potentialer og bruger visionen til bl.a. markedsføring af disse. Derudover er der fokus på stedbundne potentialer i turismeudviklingen samt lokale vækstcentre.

Omkring turisme samarbejder Varde og Ringkøbing-Skjern kommuner om en turisme-vækstklynge. Samarbejdet er stedbundet til de kystnære lokaliteter i kommunen, men forventes at få afsmittende virkninger for private seværdigheder længere inde i landet. Samarbejdet går ud på, at udvikle turismen og høste synergieffekterne ved at samarbejde på tværs af de to kommuner. Det er målet, at de to kommuner anses for et ressort – set fra gæsternes synspunkter. Der arbejdes med oplevelsesudvikling, kapacitetsudvikling og investeringsfremme.

Lokale vækstcentre bygger på de gode og stærke relationer i de enkelte landsbyer. Tesen er, at der er mange iværksættere, der ikke kommer i gang, idet det er nødvendigt at etablere sig i en nærliggende større by for at få støtte under opstart. Derfor etableres der lokale vækstcentre i flere af de små byer – eksempelvis i Skovlund, der med ca. 500 fødevarerarbejdspladser har etableret en fødevarerklynge.

ProVardes PowerTower er til for alle iværksættere i hele kommunen, men med etableringen af de første vækstcentre i Ølgod, Helle, Skovlund og Oksbøl er der givet endnu bedre muligheder for at forblive med sin nye virksomhed i sit lokale geografiske udgangspunkt.

Tilsvarende etableres klyngesamarbejder mellem nye og gamle hhv. små og store virksomheder – hvilket potentielt kan både fastholde og udvikle virksomhederne lokalt.

LAG Fanø-Varde prioriterer både nye virksomheder/iværksætteri og potentiel vækst i mindre allerede eksisterende virksomheder.

Især på fødevarerområdet har der været og vil fortsat være et stort fokus på det stedbundne, det lokale og hele autenticiteten og den storytelling som efterspørges så kraftigt fra flere og flere forbrugere. I Varde Kommune er det lykkedes for mange at etablere sig med virksomheder på dette grundlag, og flere er på vej. Provarde og Busines Region Esbjerg er aktive deltagere i og formidlere til flere netværk på dette felt – og mere kommer til.

Varde Kommunes etablering af de 9 lokale udviklingsråd, det tætte samarbejde med dem, og de efterhånden mange lokale udviklingsplaner, som er udviklet i fællesskab, gør samme gode indsats for udvikling og fastholdelse af både det lokale liv, men også af erhvervslivet i landsbyerne.

Finansiering af udviklingsaktiviteter i virksomhederne er en fast udfordring, som kræver et fortsat fokus. Det er vanskeligt at gøre noget fra Varde Kommunes side, men en fastholdelse af det eksisterende erhvervsliv sammen med det gode liv for borgerne kan tilsammen være med til – optimalt at forbedre finansieringsmulighederne, eller i hvert fald hindre yderligere forringelser.

Det er vigtigt, at Varde Kommune også fremover ser med positivt lys på de eksisterende virksomheders vækstmuligheder i landsbyerne – vel vidende at der findes erhvervsområder ved de lidt større byer, som "passer" bedre til virksomhedens aktiviteter. Alligevel er det vigtigt at se konstruktivt og positivt på den lokale betydning af disse virksomheder og på deres fremtidige vækstmuligheder.

15. Bedre tilgængelighed i arbejdsmarkedet

Udvalget anbefaler, at det forhøjede befordringsfradrag i yderkommunerne videreføres fra 2019, men at der nedsættes en arbejdsgruppe, der skal fremlægge forslag til en mere målrettet ordning.

Varde Kommune er ikke omfattet af ordningen med forhøjet befordringsfradrag i yderkommuner, men det vil dog være interessant at høre, hvad arbejdsgruppen kan fremvise af erfaringer med ordningen, og hvad "forslag til en mere målrettet ordning" indebærer.

16. Tættere dialog og samarbejde mellem kommune og lokalsamfund

Udvalget anbefaler, at udvikling af landsbyerne sker i samråd mellem kommunen og lokalbefolkningen med henblik på at sikre en bredt forankret udvikling med en fælles retning, både når det handler om fysisk planlægning og velfærds løsninger.

Anbefalingen er i tråd med ambitionerne i byrådsgrundlaget 2018-2021 om "aktive borgere tegner deres områdes fremtid og driver udviklingen i samarbejde med kommunen" samt, at "dialog med virksomheder og borgere er vores varemærke".

Som nævnt under punkt 2 arbejdes der i Varde Kommune med inddragelse af lokalsamfundene i forbindelse med udviklingsrådene og det fælles udviklingsråd. For at sikre en god koordination af dette, er der i Varde Kommune ansat en lokalsamfundskoordinator, som skal facilitere samarbejdet mellem kommune og lokalsamfund. I henhold til den fysiske planlægning inddrages borgerforeninger med mere så vidt muligt i arbejdet med planhæfterne i kommuneplanen. Derudover inddrages byernes udviklingsplaner i udarbejdelsen af planhæfterne, hvilket kan afstedkomme ændringer i kommuneplanens rammer, for dermed at give mulighed for lokale projekter.

17. Mere fokus på faciliteter og aktiviteter, der samler landsbysamfundene

Udvalget anbefaler, at staten via midler fra Landdistriktspuljen samt Landdistriktsprogrammet og kommunerne understøtter fastholdelse og etablering af fælles faciliteter til forenings- og fritidsliv, fælles mødesteder, begivenheder samt mulighed for deleøkonomiske løsninger i landsbyerne.

Da Varde Kommune i 2007 blev sammensat af 5 kommuner, som alle havde gode fælles faciliteter, er der i Varde Kommune mange muligheder for forenings- og fritidslivet, samt fælles mødesteder. Med de kommunale puljer og LAG-midler er der basis for både at nytænke faciliteter samt at afholde begivenheder og arrangementer. Herunder eksempelvis havets-, skovens-, søens- og åens dag mv. samt kåringen af "Årets landsby i Varde Kommune".

Desuden er anbefalingen er i overensstemmelse med byrådsgrundlaget 2018-2021, hvoraf det fremgår, at "vi ser land og by som en helhed og en fælles styrke".